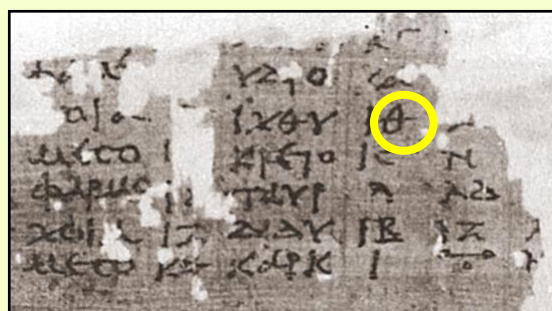

Μηδέν: αυτό το παράξενο σύμβολο

Το μηδέν (0), είναι ένα από τα λίγα σύμβολα τα οποία ξεσήκωσαν φιλοσοφικές διαμάχες γύρω από την ύπαρξή τους. Ο λόγος είναι προφανής: πως είναι δυνατόν να χρησιμοποιήσεις ένα σύμβολο το οποίο συμβολίζει το «τίποτα», το «κενό», το «μη-υπάρχον»;

Πολλοί λαοί και πολιτισμοί προβληματίστηκαν γύρω από την ύπαρξη ή μη του μηδενός και χρησιμοποίησαν διάφορα σύμβολα και λέξεις για να το αναπαραστήσουν, όπως το σύμβολο *pn̄* των αρχαίων Αιγυπτίων, που μεταξύ των άλλων εννοιών του σήμαινε και «όμορφος», του κενού διαστήματος, της σφήνας ή του άγκιστρου των Βαβυλωνίων ή της λέξης *nulla* των Ρωμαίων, ενώ οι αρχαίοι Έλληνες δεν ήταν βέβαιοι, ούτε για την ύπαρξη, ούτε για την μη-υπαρξή του. Μέχρι το 130 μ.Χ. ο Πτολεμαίος, υπό την επίδραση του Ίππαρχου και των Βαβυλωνίων, χρησιμοποιούσε ένα σύμβολο για το μηδέν (ένα μικρό κύκλο με επιγράμμιση) μαζί με εξηταδικό αριθμητικό σύστημα, χρησιμοποιώντας αλλιώς τους αλφαβητικούς ελληνικούς αριθμούς. Επειδή χρησιμοποιούνταν και μόνο του, όχι μόνο ως ψηφίο κράτησης θέσης, το ελληνιστικό (αυτό) μηδέν ήταν ίσως η πρώτη τεκμηριωμένη χρήση του αριθμού μηδέν (τουλάχιστον) στον Παλαιό Κόσμο.

Εικόνα 1: Το μηδέν των ελληνιστικών χρόνων (πηγή: Wikipedia)

Πρώτοι που χρησιμοποίησαν το μηδέν (0) με τη - σχεδόν - σημερινή του έννοια, δηλαδή ως σύμβολο το οποίο διαχωρίζει τους θετικούς από τους αρνητικούς αριθμούς, συμβολίζει το κενό και χρησιμοποιείται ως σύμβολο κράτησης θέσης στο δεκαδικό αξιακό σύστημα, ήταν οι Ινδοί τον 5ο αι. μ.Χ. Ο μαθηματικός και αστρονόμος Αριαμπάτα στην αρχή και στη συνέχεια ο Βραχμαγκούπτα, έθεσαν τους πρώτους κανόνες για τους υπολογισμούς με τη χρήση του μηδενός στο δεκαδικό αξιακό σύστημα ενώ το μηδέν με το σύμβολο ενός μικρού κύκλου εμφανίζεται για πρώτη φορά το 876 μ.Χ. σε ναό της Ινδίας.

Αυτό που αξίζει να σταθεί κάποιος, είναι η σχέση του συμβόλου, ως σύμβολο (δηλαδή ένας μικρός κύκλος), με τα όσα το ίδιο το μηδέν συμβολίζει. Καταρχήν το μηδέν συμβολίζει το τίποτα, το κενό και την μη-ύπαρξη. Από την άλλη, στο δεκαδικό αξιακό σύστημα χρησιμοποιείται ως σύμβολο κράτησης θέσης: βάζοντας το ένα και δίπλα του το μηδέν (10), δηλώνουμε ότι έχει συμπληρωθεί μία δεκάδα. Το ίδιο και στο 100, στο 1000 κ.ο.κ. Δηλαδή το μηδέν, έχει έναν διπλό συμβολισμό: από τη μια συμβολίζει το τίποτα και την ανυπαρξία, από την άλλη συμβολίζει την ολοκλήρωση. Δηλαδή σε ένα σύμβολο συνυπάρχουν οι έννοιες της ολοκλήρωσης και του τίποτα, της συμπλήρωσης και του κενού. Αυτό λοιπόν που ολοκληρώνεται είναι αυτό που επιστρέφει στο κενό, στο τίποτα.

Ποιό λοιπόν θα ήταν καταλληλότερο ως σύμβολο από το μικρό αυτόν κύκλο; Αυτό που ολοκληρώνεται, ολοκληρώνει την ύπαρξη του και καταλήγει στο κενό είναι αυτό που κάνει τον κύκλο του. Το τίποτα και το όλον. Η ίδια η ζωή.